РЕЦЕНЗІЇ

DOI 10.31909/26168774.2019-(43)-21
УДК 94 : 321.013]: 394 (477.83/.86) “1939/1953”

Степан КАЧАРАБА[*]

РЕЦЕНЗІЯ НА МОНОГРАФІЮ «ПОВСЯКДЕННЕ ЖИТТЯ ЗАХІДНОУКРАЇНСЬКОГО СЕЛА В УМОВАХ СУСПІЛЬНИХ ТРАНСФОРМАЦІЙ 1939-1953 рр.»: Старка В. В. Монографія. Тернопіль: «Вектор», 2019. 650 с.

Період, винесений у заголовок монографії, безперечно, один з найцікавіших у минулому нашої країни. Саме у цей час відбуваються значні політичні, соціальні, культурні трансформації у суспільстві, які знайдуть відображення у повсякденному житті наступних поколінь.

Історія повсякденності є актуальною для сучасної історичної науки в Україні з огляду на її світоглядне значення. Поза увагою, природно, залишається окрема людина, її умови життя. Мова йде про маленьких людей, безіменних учасників історичного дійства, що не завжди творять історію, але відчувають на собі руйнівну силу її колеса.

Життя західноукраїнського селянства означеного періоду пов’язана з кардинальними перетвореннями в усіх сферах повсякдення, що знаходить свій конкретний вияв в об’єктивно зумовлених спробах об’єктивного погляду на окремі події та явища вітчизняної історії. В такому сенсі рецензована монографія належить до числа бажаних і необхідних. Авторські підходи та методи дослідження дають усі підстави вважати монографію В. Старки вагомим науковим доробком, який прислужиться розширенню й поглибленню погляду на проблемне поле висвітлюваної теми. Безумовним здобутком дослідника є систематизація різних аспектів повсякденного життя західноукраїнського селянства, яка не була предметом спеціальних наукових досліджень.

Структура праці відповідає реалізації поставленої мети та завдань, має логічну структуру, виклад матеріалу в розділах має виважений та аргументований характер.

Дослідження базується на значному архівно-документальному матеріалі, що свідчить про добру обізнаність автора з проблематикою дослідження.

Другий розділ «Організаційно-правове забезпечення адміністративного керівництва західноукраїнським селом у 1939–1953 рр.», розкриває багатогранний і доволі складний процес трансформації взаємин між органами державної влади та селянством. Автор робить спробу розібратися у непростому клубку цих стосунків, межі яких простягаються від повної підтримки, до доволі швидкого розчарування та руху спротиву. Досліджувані у розділі події та зроблені автором висновки, можуть слугувати порадником для сучасник управлінців під час впровадження адміністративно-територіальних реформ.

Третій розділ «Соціально-економічний розвиток західноукраїнського села у 1939–1953 рр.» торкається особливостей соціально-економічної політики радянського та нацистського тоталітарних режимів. У ньому В. Старка наголошує на двох основних аспектах. Владні інституції намагалися будь-якою ціною реалізувати свої економічні плани, абсолютно нехтуючи інтересами селян. Натомість, селянство різноманітними способами адаптовувалося до нових соціально-економічних реалій та виконуючи розпорядження керівництва, заховувало і власний інтерес. Саме в той час серед українського селянства виробилися навики виживати в найекстремальніших умовах.

У четвертому розділі «Суспільно-політичне життя західноукраїнського селянства у 1939–1953 рр.» йдеться про міграційні процеси та їх вплив на зміни менталітету та традицій. Під тиском зовнішніх чинників трансформувалися не лише державно-селянські

[*] *Качараба С. – доктор історичних наук, професор кафедри нової і новітньої історії зарубіжних країн, Львівський національний університет імені Івана Франка.*

взаємини, але і усталений віковічний спосіб життя, що не могло викликати Руху Опору. Участь селян у боротьбі з окупантами змінило не лише їх повсякдення, але і в декого похитнуло віру у традиційні християнські закони і мораль. Очевидно, коли селяни опинилися в ситуації «між молотом і ковадлом», коли неможливо визначити де «свої», а де «чужі», на думку автора, оцінювати тогочасні події з точки зору сьогодення доволі складно, як і вивести універсальну формулу висвітлення тогочасних реалій. У кожного тоді була своя правда, яка має право на існування.

У п'ятому розділі «Культурно-освітнє життя західноукраїнського села», В. Старка розкриває особливості західноукраїнської сільської освіти та «культурного» дозвілля. Автор наголошує, що за відсутності телебачення та радіо, основними сільськими розвагами були релігійні святкові дійства (колядки, щедрівки, гаївки тощо), молодь розважалася під час вечорниць. Обов'язково в селі діяв хор та драматичний самодіяльний гурток, які час від часу виступали в місцевому клубі. Екзотикою тогочасного сільського дозвілля було кіно, яке вряди-годи привозили з «району» чи «міста». Окремо в розділі висвітлено духовне життя селян. Дослідник особливо наголошує на високій набожності галицького селянства, яке стійко боролося за збереження своїх релігійних традицій. Окрему увагу приділено ролі духовенства, а особливо Митрополита А. Шептицького, у збереженні традиційного сільського духовного життя.

Висновки рецензованої монографії випливають з поставленої мети і завдань та розкривають основні змістові складові роботи. Список використаних джерел дозволяє говорити про оригінальність, тематико-проблематичну завершеність та відповідність видання обов'язковим науковим вимогам.

Доповнюють дослідження добре підібрані додатки.

Рецензована праця безумовно матиме практичне застосування. Нагромаджений у ній фактичний матеріал, теоретичні положення, висновки та узагальнення розширюють і поглиблюють наукові знання про повсякденне життя західноукраїнського селянства.

Монографія В. Старки «Повсякденне життя західноукраїнського селянства в умовах суспільних трансформацій 1939–1953 рр.» є своєчасним, самостійним й солідним дослідженням, корисним для науковців, студентів та широкого загалу читачів.